

Schubertová, Lenka

Jaroslav Blecha: Rodinná loutková divadélka (Skromné stánky múz)

Theatralia. 2010, vol. 13, iss. 2, pp. 170-172

ISSN 1803-845X (print); ISSN 2336-4548 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/115612>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ské jednání.“ A vzápětí cituje J. Schmidu: „Autenticita je však dána především uplatňováním herních principů.“ (s. 74) Jenže princip není totéž, co překážka (omezení). V úvodní kapitole Vasquez výslovně definuje princip jako „soubor východisek, zásad a zákonitostí“ (s. 23).

Na závěr už připojím jen jedno problematické místo práce. Vyplyvá z něj Vasquezovo nedostatečné porozumění herectví a snad i omezený talent pro něj. Autor o hráči v zápasech v divadelní improvizaci, v nichž je hra určena kategoriemi, žánrem, tématem a délkou improvizace, píše: „Může tedy pružně reagovat na změny podmínek, aniž by byl předem determinován nějakým přesným postupem či návodem.“ (s. 56) Zdánlivě formální okolnosti, jako jsou kategorie a čas, v nichž má hráč improvizovat, nicméně podstatně předurčují dynamiku a temporytmickou stránkou herního projevu a na něj se vážící hráčův požitek ze hry. Pokud je předem určen požitek ze hry, nemůže se jednat o hru otevřenou a svobodnou.

VASQUEZ, Martin. 2009. *Principy divadelní improvizace (v prostředí Zápasů v divadelní improvizaci)*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění, 2009.

Lenka Schubertová/ Jaroslav Blecha: *Rodinná loutková divadélka (Skromné stánky múz.)*

V loňském roce vydalo *Moravské zemské muzeum* publikaci *Rodinná loutková divadélka* s podtitulem *Skromné stánky múz.* Rodinné loutkové divadlo tvoří specifický fenomén českého amatérského divadla, především v první polovině 20. století. Právě vznik rodinného loutkového divadla podnítil zájem české veřejnosti o všechny formy loutkového divadla a jeho možnosti, který neměl v této době v Evropě obdoby. Kniha prezentuje jeden ze tří hlavních výstupů čtyřletého *Programového projektu*, který vznikl v roce 2006 pod názvem *Česká tištěná stolní loutková divadla a dekorace ve sbírce Moravského zemského muzea*. Hlavními cíli bádání v oblasti rodinného loutkového divadla bylo doplnění a vědecké zpracování sbírky tištěných stolních loutkových divadel a dekorací české proveniencí 20. století, digitalizace sbírkového fondu, vytvoření databáze a digitálního tematického katalogu sbírky a digitálního katalogu komplexní české profesionální produkce tištěných divadel a dekorací (včetně náhledů) na základě srovnávacího výzkumu jiných sbírek v České republice a na Slovensku. Kromě elektronických katalogů a vydání této knihy zahrnuje projekt také uspořádání rozsáhlé tematické výstavy v *Moravském zemském muzeu* v roce 2010.

Jaroslav Blecha (*1955) je vedoucím Oddělení dějin divadla *Moravského zemského muzea*. Jeho zájem se soustřeďuje na výzkum a systematické vytváření sbírky autentických dokumentů kočovného marione-

tového divadla na Moravě a rodinného loutkového divadla první poloviny 20. století. Autor se tedy v knize koncentruje na jeden ze svých hlavních zájmů. K nejvýznamnějším publikačním počínům Jaroslava Blechy patří obsáhlá obrazová monografie *Česká loutka* (Praha: Kant, 2008, spoluautor Pavel Jirásek), která souvisí se stejnojmennou výstavou. Tři kapitoly knihy analyzují tři historická období českého loutkového divadla; prostřední část je zasvěcena rodinnému loutkovému divadlu, publikace *Rodinná loutková divadélka* je tedy jejím doplněním a specifikací.

Autor se nejprve soustředí na vysvětlení významu rodinného loutkového divadla u nás, dále popisuje jeho prehistorii. V nacházející kratičké kapitole se zabývá loutkami, které patří ke stolním divadlům. Tato část je zde reflektována jen v míře nezbytně nutné a její rozšířenou podobu nalezneme právě v publikaci *Česká loutka*. V samostatné kapitole nás seznamuje se sérií *Dekorace českých umělců pro Alešovy loutky*. Další část nese název *Souborná tištěná divadla* a věnuje se firemní produkci. Na tento oddíl klade Blecha největší důraz. V závěrečné kapitole *Rodinné loutkové divadlo jako evoluční trend* popisuje autor smysl a cíle rodinného loutkového divadla.

Blecha nevynechává historický kontext, ale ani zevrubný soupis české produkce tištěných dekorací a loutkových divadel od konce 19. století do roku 1947, kdy fenomén rodinného loutkového divadla zaniká. Cenné jsou také medailonky autorů *Dekorace českých umělců* a význačných loutkářských firem a nakladatelství v závěru knihy.

Autor vychází z vlastních poznatků získaných dokumentací a studiem autentického materiálu. Pozornost je věnována původnímu vydání tištěných archů bez dalších obvyklých úprav jako podlepení, vystřihání a vyřezání.

Ačkoli Blecha v úvodu uvádí, že se bude zaměřovat především na vizuální a výtvar-

nou stránkou sledovaného fenoménu, pohlíží na problematiku rodinného loutkového divadla z více hledisek; proniká do historie, technologie, výtvarné stránky i dramaturgie. Zasvěcuje nás do podoby rodinného loutkového divadla české provenience, začíná však u evropského kontextu, odkud se jev dostal k nám (Německo, Anglie, Rakousko, Španělsko, Francie, Dánsko a další). Blecha popisuje vývoj a směřování rodinného loutkového divadla, představuje podobu dekorací, ukazuje na vazby s dobovou scénografií, srovnává tvorbu jednotlivých autorů a zařazuje fenomén rodinného loutkového divadla do souvislosti českého loutkářství i do dětské kultury.

Text je srozumitelný a díky poutavému stylu čtivý pro laiky i odborníky. Blecha čtenáře nezahlučuje odbornými termíny ani daty. Dokáže podat souvislý obraz o podobě a významu rodinného loutkového divadla u nás, a to na základě textu i obrazové dokumentace. Každá kapitola je uvozena citátem z dobové literatury, který poskytuje náhled na loutkové divadlo v minulosti, dobové recenze přijdou ke slovu i při samotném výkladu. Autor se dokáže na sledovaný fenomén podívat i kriticky, což je nejvíce patrné v kapitole *Souborná tištěná divadla*, kdy se v poslední části věnuje „excesům“ mezi tištěnými scénami.

Protože na sledovaném fenoménu rodinného loutkového divadla je nejdůležitější vizuální a výtvarná stránka, v knize převládá obrazová dokumentace nad textem, stejně jako je tomu v publikaci *Česká loutka*. Většina fotografií je veřejnosti představena vůbec poprvé. V knize jsou vyobrazeny loutky, konstrukce divadélek, proscénia, kulisy, závěsy, opony, přístavky, sufity, předlohy scén, a to ze sbírek Moravského zemského muzea v Brně, Národního muzea v Praze, Muzea loutkářských kultur v Chrudimi, Igora Rymarenka v Bratislavě, Pavla Jiráka v Brně a Josefa Merhouta ve Svojsovicích. Zastoupeny jsou i firemní ceníky, katalogy, ročenky,

alba a příručky ze sbírek *Moravského zemského muzea v Brně*. Vše je popsáno včetně rozměrů, techniky výroby, původu a místa uložení. Autorem fotografií stejně jako textu je Jaroslav Blecha.

Trochu nepřehledné se jeví snad jen umístění poznámek pod čarou, které jsou uvedeny vždy až na konci jednotlivých kapitol. Jelikož každá kapitola začíná novým číslováním, dá se poměrně snadno díky mnoha obrázkům ztratit mezi kapitolami a lehce přiřadit poznámky pod čarou k chybné kapitole.

Autor si kladl za cíl představit zevrubný soupis české průmyslové produkce tištěných loutkových divadel první poloviny 20. století, který jednoznačně naplnil. Díky knize však získá čtenář nejen ucelený obraz o rodinném loutkovém divadle, ale i o jeho významu pro české loutkářství, který je nesporný. Kniha může zásadně přispět ke změně pohledu na rodinné loutkové divadlo, na něž bylo často pohlíženo pouze jako na produkt hračkářského průmyslu, a které bylo donedávna pouze okrajovým zájmem divadelních historiků. Sbíрку rodinného loutkového divadla v *Moravském zemském muzeu* se podařilo ucelit a systematizovat. Doufejme, že se to začne dít i v dalších veřejných institucích s divadelně dokumentačními pracovišti, kde sbírky rodinného loutkového divadla tvoří zejména náhodně získané artefakty bez zpracování.

BLECHA, Jaroslav. 2009. *Rodinná loutková divadélka*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2009.

Eva Stehlíková / Karel Brušák: *Básnické a prozaické dílo, Jiří Kárnet: Posmrtný deník. Přísně tajná odpověď' Václavu Havlovi*

Nejsou zcela zapomenuti. Občas je o nich slyšet – to když Karel Brušák po nešťastném úrazu zemře (Pynsent 2005, Skalická 2004, Slobodová 2004, Holman 2005) nebo když se Jiří Kárnet v dalekém New Yorku šťastně dožije devadesátky (Chuchma 2010, Sečkář 2010). Znají je samozřejmě odborníci. Brušákově divadelní aktivitě v londýnském válečném exilu věnoval velkou pozornost Bořivoj Srba (Srba 2003), Kárnetovi, jeho osudu v exilu a jeho v Čechách neznámému dramatickému dílu Jiří Rambousek (Rambousek 2007: 107–115). Brušák má své heslo v *Lexikonu české literatury* (IV, 1887–1889), Kárnet alespoň na Wikipedii. V antologii *Z dějin českého myšlení o literatuře 1945–1989* je přetištěna Kárnetova stať „Poznámky o vztahu dramatu k soudobému životnímu pocitu“ publikovaná v *Kvartu* (Přibáň 2001: 277–285). Zmínky o obou samozřejmě najdeme i v nejnovějších *Dějinách české literatury*. Ale mohou se ještě jejich díla znovu stát součástí živé kultury?

Není to otázka řečnická. Téměř současně jsme se totiž dočkali jejich podivuhodného, ale také prazvláštního návratu. Karlu Brušákovi vydává Vlasta Skalická *Básnické a prozaické dílo*, Jiří Kárnet zase publikuje svůj esej nazvaný česky *Posmrtný deník. Přísně tajná odpověď' Václavu Havlovi*. Problémem trochu je, že Brušákovy básně a prózy vznikaly údajně mezi léty 1932 a 2004 (nicméně nevezmeme-li v úvahu ne-